

אמרות והגים

ע ל פ ר ש ת ה ש ב ו ע

יו"ל ע"י ארגון שיר השירים "צאן קדשים" שע"י בית הכנסת "היכל שמואל" קרית מטרסדורף י-ם
בס"ד, פרשת ואתחנן-שבת נחמו, תשע"ט | גליון מס' 640 | שנה 36

הדלקת נרות: 18:47

צאת שבת: 19:59

רעיונות לשבת

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום

נהגה לבאר פסוק זה כך:
הנה מובא במדרש (ויק"ר ד, ט) ששאל אפיקורוס אחד את אחד מן החכמים: הלא כתוב בתורתכם 'אחרי רבים להטות' והרי אנחנו - עובדי הכוכבים והמזלות רבים מכם, ומדוע אפוא לא טטו אחרינו? והשיב לו: אמנם אתם רבים, אך בדיני רוב יש כלל שבעלי חיים אינם בטלים ברוב, וישראל נקראו "חיים" ולכן אין אנו צריכים להטות אחריכם.
ולפ"ז כך יתבאר הפסוק: "ואתם הדבקים בה' אלקיכם" - ומדוע דבקים תהיו בה' ולא בעבודת כוכבים, ח"ו? - משום ש"חיים כולכם היום" - שאתם נקראים "חיים" ואינכם בטלים ברוב...

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים... לא יהיה לך אלהים אחרים

הנה ידועים דברי הגמ' (מכות כד.) ששתי דברות אלו נאמרו מפי הגבורה, ושאר הדברות נאמרו מפי משה. ויש לשאול, מדוע דווקא שתי הדברות הללו נאמרו מפי הקב"ה?
ובכדי לתרץ נקדים את קושיית העולם: מדוע הקב"ה אמר "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולא אמר "אשר בראתיך", שהרי דבר זה - שהקב"ה ברא אותנו - הרבה יותר מחייב מאשר העובדה שהוציאנו ממצרים! ותירצו המפרשים: כיון שמובא בגמ' (עירובין יג:) "נוח לו לאדם שלא נברא משנברא" ופירש המהרש"א - הואיל ומצוות ה' לא תעשה' מניינם שס"ה, ולעומת זאת מצוות ה' עשה' - מניינם פחות מכך - רמ"ח, ואם אדם עובר על מצות עשה [קיומית] אין לו לא שכר ולא עונש, אך אם עובר על מצוות לא תעשה - מקבל עונש, לכן נח לו שלא נברא משנברא. א"כ מובן מדוע הקב"ה אמר "אשר הוצאתיך" ולא "אשר בראתיך" - הואיל והאדם היה מעדיף שלא להבראות כלל.

מדרש יהונתן

תורה כולה ע"פ ד'

ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציוני ה' אלקי לעשות כן בקרב הארץ שהוכיח וביירר להם משה בזה שכל התורה כולה היא ע"פ ה' ושכינה מדברת מתוך גרונו ולא הוא מדעת עצמו אמרה יען כי אמר להם מצות שיעשו ויקיימו בארץ והלא הוא לא היה שם מעולם ולא ידע מהות וטבע הארץ ואיך אפשר לו לצוות להם מצות אולי א"א להם לקיימם בארץ, וע"כ מפי ה' אמר וז"ש ראה והתבונן למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציוני ה' ולא מעצמי אמרתי והראיה ע"ז לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה ואנכי לא הייתי ולא אבוא מזה שם מוכח כי מפי ה' צויה להם כנ"ל נכון.

כתב סופר

חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת

בתורה מצויים שלשה חלקים: חוקים, משפטים ותורות.
חוקים, היינו: המצוות שאין להן שום טעם ואינן מובנות לבני אנוש, כך שאומות העולם שואלות: "מה טעם יש בהן?"

משפטים, היינו: המצוות המובנות על פי השכל וההגיון, אשר לו גם לא נאמרו בתורה היו בני האדם מבינים אותן מעצמם, גם לגבי המצוות הללו תמהות אומות העולם ושואלות, מה כל הרעש הזה בתורה זו, שהרי נם להן יש נימוסים כאלה, אף על פי שלא קבלו את התורה.
תורות, היינו: המצוות שבני אדם לא היו מסוגלים להשיגן בשכלם, ורק עתה משכבר נאמרו בתורה ואחרי שמתבוננים בהן, מבינים יפה את טעמן ותופסים את כל גדולתן ועומקן.

כנפי נשרים

נתבשרו ישראל שעתידה תורה להשתכח

"היה כי יאמרו אליכם בניכם, מה העבודה הזאת לכם" ואתא במכילתא: "בשורה רעה נתבשרו ישראל באותה שעה, שסוף עתידה תורה להשתכח".

שואל בעל החתם סופר מה ענין זה לכאן? ונ"ל, דהלא כתוב: והגדת לבנך, וקאי על "שאינו יודע לשאול" את פתח לו, וכיון שכ"א מחוייב להגיד לבנו הקטן כמה פעמים, שאינו יודע אפילו לשאול, א"כ למה להבן לשאול בשנה הבאה כשיתגדל, הלא יודע מה שאמר לו אביו עוד כאשר לא ידע לשאול, אם לא ששכח משנה שעברה? וזה יהיה כי ישאלו בניכם בזה, ממילא נתבשרו על שכחת עניני תורה.

מעייני החיים

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם

"ואתחנן" - ר"ת: ואחרי תשעה [באב] חותמים נחמו נחמו.
הפטרות של פרשת ואתחנן ואילך שבע הפטרות דנחמה הם, שכוללים 144 פסוקים פסוק אחד יותר מהפסוקים של הקללות, רמז שהנחמות יגברו על הקללות ע"י ה'.

בתחילה הקב"ה מנחמנו ע"י הנביא ואומר: "נחמו נחמו עמי". ישראל אומרים: "ותאמר ציון עזבני ה'" וגו'. והנביא אומר: "עניה סוערה לא נוחמה" והקב"ה עונה ואומר: "אנכי אנכי הוא מנחמכם וגו' רוני עקרה וגו' קומי אורי כי בא אורך" וגו'. ואז אנו ששים ב"שוש אשיש" וגו'.

רבי דן מחבר בשם חכם אברהם הררי רפול זצ"ל

שבת נחמו ושבעה דנחמתא

שבת הראשונה שאחרי תשעה באב, היא שבת של שמחת הנחמה המקווה. קוראים לה **שבת נחמו**, ע"ש הפטרה בנביא: '**נחמו נחמו עמי**' שקורין בה לאחר קריאת התורה.

הפסרת '**נחמו**' היא הראשונה מ'**שבעה דנחמתא**', היינו, שבעה פרקים של נחמה שקורין בנביא ישעיה בשבע השבתות: **ואתחנן, עקב, ראה, שופטים, תצא, תבוא, נציבם**.

שכל השנה כולה מפטירין בנביא מענין הפרשה שקורין בתורה באותה שבת: אבל אם יש באותה שבת ענין מיוחד של חג ומועד, מפטירין בנביא מענין היום ולא מענין הפרשה.

לכך כשמתחילים הימים של '**בין המצרים**' קורין בנביא שלוש של פורעניות. היינו שלוש שבתות שקודם תשעה באב קורין **באחת-דברי ירמיהו, בשניה-שמעו דבר ה'** - שתייהן מתוכחותיו ונבואות הפורענות של ירמיהו. **ובשלישית** קורין '**חזון ישעיהו**' - גם היא תוכחה ונבואה של פורענות. ולאחר תשעה באב - שבע שבתות של נחמה הן, והנחמה היא מענין היום ומפטירין בנביא ישעיה, דברי נחמה בלבד, ואלה הן '**שבעה דנחמתא**':

- 'נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם' - ישעיה מ.
- 'ותאמר ציון עזבני' - וה' שכחני' - שם מט-נא.
- 'עניה סוערה לא נוחמה' - שם סוף נד.
- 'אנכי אנכי הוא מנחמכם' - וגו' - שם נא-נדב.
- 'רני עקרה לא ילדה' - וגו' - שם תחלת נד.
- 'קומי אורי כי בא אורך' - וגו' - שם ס.
- 'שוש אשיש בה' - וגו' - שם סא-סג.

נחמה כפולה

'נחמו נחמו עמי' - נחמוה עלינו, נחמוה תחתונים; נחמוה חיים' נחמוה מתים, נחמוה בעולם הזה, נחמוה לעולם הבא; נחמוה על עשרת השבטים, נחמוה על שבט יהודה ובנימין. לפי שכתוב שתי בכיות: **בכה תבכה** - על בית ראשון ועל בית שני' לכך - **נחמו, נחמו עמי**.

'אנכי אנכי הוא מנחמכם' - אמר ר' אבא בשב רשב"ל: למלך שכעס על מטרונא ומרדה והוציאה מתוך פלטין שלו, לאחר ימים בקש להחזירה, אמרה יכפול כתובתי ואחר כך הוא מחזירני. כך אמר הקב"ה לישראל: בני, בסיני אמרתי לכם פעם אחת 'אנכי ה' אלקיך' ובירושלים לעתיד לבוא, אני אומר לכם שתי פעמים '**אנכי אנכי הוא מנחמכם**'.

'קומי אורי כי בא אורך' - א"ר יוחנן משל למהלך בדרך עם דמדומי חמה, בא אחד והדליק לו את הנר - וככה, ובא אחר והדליק לו את הנר - וככה; אמר, מכאן ואילך איני ממתין אלא לאורו של בוקר. כך אמרו ישראל לפני הקב"ה עשינו לך מנורה בימי משה וכתבה, בימי שלמה וכתבה, מכאן ואילך אין אנו ממתנים אלא לאורך, שנאמר 'כי עמך מקור חיים באורך נראה אור'. וכן אמר הקב"ה 'קומי אורי כי בא אורך'.

חמשה עשר באב

יום חמשה עשר באב נוהגים בו בזמננו מקצת יום טוב. נוהגים שלא לומר בו תחנון וגם לא במנחה שלפניו. והחתן ביום חופתו אין מתענה בו. ביום זה זכר לכמה דברים ששמחו בהם ישראל בזמנים שונים, ואלה הם הדברים:

- יום שפסקו בו מתי מדבר.
- יום שהותרו השבטים לבוא זה בזה.
- יום שהותר שבת בנימין לבוא בקהל.
- יום שביטל הושע בן אלה פרדיסאות שהושיב ירבעם על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל לירושלים.
- יום שפסקו בו מלכרות עצים למערכה.
- יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה.

בשנים קדמוניות עשאוהו ליום זה יום טוב גמור, ועכשיו שבית המקדש חרב ובטלה השמחה מהרבה ימים שזכרו במגילת תענית. אנו מכניסים את השמחה רק בתורה שאנו עוסקים בה. שכבר נזכר שמים שחרב בית המקדש, אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, כיון שלא נע לא החורבן בתורה **זפוקדי ה' ישרים משמחי לב**: לאחר החורבן כמו לפני החורבן. לפיכך מוסיפים מיום זה ואילך, עד סוף החורף, וקובעים עתים לתורה גם בלילה מלבד העתים שקובעים ביום.

נזכה כולנו בע"ה בקרוב לגאולה וישועה.

שבת שלום!